

давали мені молока, а потів він сказав моїй матері: «Не пускай до мене своєї дівчини, бо я її можу зїсти». [1, с. 248; 4, с. 75]

Отримана інформація не просто сумна, вона жахлива. Іншої нам не розповідали. Немає тих, хто у ті роки не бідував і не голодував. Переважна більшість свідків Голодомору визнають, що винуватцем Голодомору була тодішня радянська влада, і не тільки місцева. Про те, що Голодомор був штучним наслідком продуманої політики радянського уряду, знали пересічні селяни. Вони мали достатньо незаперечних доказів – порівняно непоганий врожай зернових культур, утримування у місцевих складах зібраного у селян збіжжя інше. Голодомор закінчився масовими жертвами, масштабними деформаціями культурно-побутової сфери. Тоді вони ще не стали катастрофічними для традиційної культури в цілому, однак негативні тенденції 1932-1933 років прискорили її руйнацію, значно послабили українську свідомість у цілому.

Література

1. Кушнір В.Г., Петрова Н.О., Поломарьов В.М. У скорботних 1932-1933 роках : монографія. Одеса : вид-во КП ОМД, 2008. 298 с.
2. Петрова Н. Голодомор 1932-1933 років як чинник деформації традиційної культури українців Одещині (за матеріалами досліджень Миколаївського р-ну) // Наукові записки Міжнародної асоціації українців. Вип. 6 . ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. К., 2013. С.231-245.
3. Петрова Н. Деформація традиційної системи харчування українців в роки Голодомору // Італійська їжа в історії та культурі: збірка наукових статей з нагоди року італійської їжі у світі. Одеса, 2018. С.119-135.
4. Петрова Н.О. Повсякдення українців у 1932-1933 рр.: до питання про деформацію традиційної культури (за матеріалами спогадів свідків Голодомору на Одещині) // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Історія. Політичні науки. Міжнародні відносини. Чернівці : Чернівецький університет, 2014. Вип. 702– 703. – С.69–76.
5. Різників Олекса. Їдло 33-го. Одеса, 2003. 79 с.

УДК 615.1(092)(477.84)

ПРО РЕПРЕСІЇ МОСКОВСЬКОГО КОМУНІСТИЧНОГО РЕЖИМУ ПРОТИ МЕШКАНЦІВ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ НА ПРИКЛАДІ ОДНІЄЇ РОДИНИ

Володимир Підгірний,

*кандидат фармацевтичних наук, доцент кафедри фармації
факультету післядипломної освіти*

Тернопільського національного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського

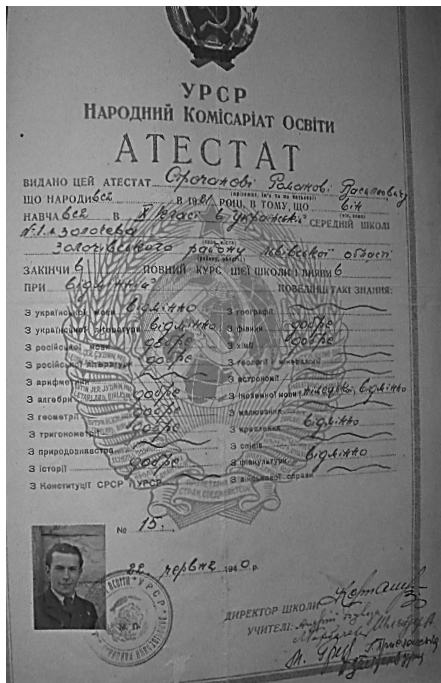
Висвітлено проведення репресій тоталітарним режимом СРСР на захоплених землях Західної України в період до і після Другої світової війни. Наведено ряд документів, якими супроводжувалися фальсифікації Радянською владою справи проти мирних мешканців.

Ключові слова: репресії, тоталітаризм, Західна Україна, спецпоселення, ворог народу, реабілітація.

It is revealed the repressions by the totalitarian regime of the USSR in the occupied lands of Western Ukraine in the period before and after the Second World War. There are a number of documents that accompanied the falsification of the case against civilians by the Soviet authorities.

Keywords: repressions, totalitarianism, Western Ukraine, special settlements, enemy of the people, rehabilitation.

«Золотий» вересень 1939 року. Поділивши Європу, уклавши пакт Молотова-Ріббентропа, війська двох тоталітарних держав – фашистської Німеччини і Радянського Союзу захопили Польщу. «17 вересня» – таку назву мала вулиця в центрі Львова, щоби більше як пів століття втирати в мізки львів'ян солодку отруту про те, наскільки вони стали «щасливішими» з того дня... Галичина опинилася під окупацією Радянського Союзу. На кадрах тогочасної кінохроніки видно, як українці Галичини зустрічають Червону Армію з хлібом-сіллю і квітами. Велику надію мали люди на Радянську владу, комуністична пропаганда розказувала про визволення українського народу від польського гніту, про великі перспективи у братній родині радянських народів. І людям дуже хотілося вірити в краще, думати, що у новій державі вони будуть жити вільніше, заможніше.



Шкільний атестат
Романа Строчана, 1940 р.

тепер вступати до університетів, інститутів і навчатися безкоштовно, на протигагу колишній Польщі, де освіта була платною і вчитися могли тільки багаті люди. У навчальні програми ВУЗів одразу були впроваджені предмети штучно створеної «марксистсько-ленінської» ідеології – історія КПРС, науковий комунізм і т.д. Значну частину предметів почали викладати студентам російською мовою. Практично усі підручники були також російськомовними.

У цьому «позитиві» освіти нової влади був теж жахливий підступ. Розумні, ініціативні, енергійні молоді люди пішли вчитися у ВУЗи, вони усі були зібрані в обласних центрах, вчилися, гуртувалися, дружили, закохувалися...і енкаведистам не треба було вишукувати їх. У гуртожитках, на заняттях почалися арешти студентів та викладачів – під надуманими приводами, з фальшивими звинуваченнями в «антирадянській діяльності». Метою радянського (читай «російського») окупанта було масове винищення молодих, енергійних, розумних, талановитих українців, а також видних наукових і громадських діячів, священників, моральних авторитетів суспільства. А решту людей перетворити на «сіру» застрашену масу, якою легко керувати, не здатну думати і протестувати.

Окупанти довгий час придивлялися до людей, особливо до інтелігенції. Формували мережу сексотів (скорочено від рос. «секретный сотрудник»), донощиків. Чекісти складали списки своїх ворогів – українців, які насправді розуміли і знали, хто і що криється під гаслами нової влади.

Проте таке відносне затишшя не тривало довго. Вже через кілька місяців почалися арешти, репресії, переслідування громадських активістів і духовенства. Радянська влада почала відкривати своє справжнє обличчя, яке тримається на насильстві й терорі. За їх психологією, треба знищити мільйони людей, щоб тримати решту людей у страху і покорі – голодомором і депортаціями цілих народів, «червоним терором»...

Але це все тільки починалося для «визволеного» народу Галичини.

На прикладі моєї родини можна вивчати усі «переваги» радянського суспільства.

Одним із позитивних напрямків діяльності Радянської влади стало те, що молодь отримала доступ до вищої освіти. Багато молодих людей, які добре навчалися в школі і мали ґрунтовні знання, змогли

Наслідки такої імперської «державної» політики ми спостерігаємо зараз, і вони є одними з основних причин неуспішності України за 30 років незалежності, найбільшої країни Європи.

Моя мама, Строчан Софія Василівна, народилася і проживала у м. Золочів Львівської області. Брат Роман, 1921 р. н., найстарший з п'яťох дітей у родині, закінчив середню школу в 1940 році і, успішно склавши вступні іспити, став студентом Львівського зооветеринарного інституту. Був заарештований у гуртожитку в березні 1941 року. Відтоді ніякої інформації про нього нема. В жодному архіві, жодного документа, жодної згадки. Єдиний документ в архіві нинішнього Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького – це його шкільний атестат і результати вступних іспитів – усі на «відмінно».

Сестра Ірина, 1923 р. н., була заарештована в червні 1941 року в м. Золочів. Утримували її в тюрмі золочівського замку. 18 червня її перевозили в кузові вантажної машини до однієї з тюрем Львова. Батьки її впізнали по одязі, яку передали їй перед відправкою. Більше її ніхто ніколи не бачив... А через 3 дні почалася радянсько-німецька війна, Німеччина напала на СРСР. Через кілька днів німецькі війська зайняли Львів. Побачивши гори закатованих, понівечених трупів у тюрмах, фашисти відкрили брами і просили людей, щоб ті шукали своїх рідних. Одиниці змогли опізнати: по особливих прикметах, по одязі... Мій дідусь теж ходив по всіх трьох тюрмах, шукав Романа та Ірину [2].

На Янівському цвинтарі м. Львова у серпні 2019 року відкритий Меморіал жертвам репресій московського комуністичного режиму в Україні, закатованим енкаведистами у львівських тюрмах в червні 1941 року. Їх було понад чотири тисячі, неопізнані останки поховані на місці цього Меморіалу. Вражає надмогильний пам'ятник Монахині, розп'ятої на дверях тюрми. Цей образ уособлює незнищеність людської Душі, навіть при найстрахотливіших земних насильствах і символізує розп'яту Україну в період її бездержавності [3].

За усі роки війни було знищено дуже багато документів (в тому числі й архівних) свідомо і не свідомо, і енкаведистами, і німцями...

У 1946 році Софія вступає на фармацевтичний факультет Львівського державного медичного інституту. Збереглися її тогочасні документи: виклик на вступні іспити (він служив перепусткою до післявоєнного зруйнованого Львова), студентський квиток, залікова книжка. І випускний альбом. А випускного вечора не було...



Меморіал жертвам репресій московського комуністичного режиму в Україні, Янівський цвинтар.



Строчан Софія, фото з випускного альбому, 1950 р.

У травні 1950 року уся родина була заарештована за фальшивим звинуваченням у «пособничестві» і вивезена на спецпоселення в Хабаровський край (РФ). Моя бабуся, не витримавши побоїв і знущань, померла в тюрмі «Бригідки». Похована на Янівському цвинтарі [2].

Знайшов мамину справу в архіві МВС у м. Львові. Працівники дозволили зробити кілька копій документів. Вразило, що були дотримані усі юридичні моменти арешту, виписка із засідання «особого совещання», протокол огляду трупа («тіло – кахетичне із численними гематомами...»), розписка про те, що ти вивезений «НАВІЧНО» і в разі втечі додають 20 років ка торги [1].

Це в середині ХХ століття, українцям, які пережили жахи Другої світової війни, вселяли в мізки людей, що вони раби і що це навечно!.. Софія змогла закінчити навчання. Правда, для цього їй довелося закінчити останній курс навчання в Іркутському медичному інституті. В матеріалах справи є маршрутний лист, де вказувалися міста, через які можна їхати з Хабаровська в Іркутськ. У випадку відхилення від маршруту це вважалося спробою втечі і каралося додатковим терміном каторги. Навіть на навчанні їй не давали забути, що вона «ворог народу» і кілька разів на місяць повинна була відмічатися в комендатурі НКВС. Є листок із підписами наглядачів [1].

РАСПИСКА
Мне, выслеленцу Строгань Софий Васильевны 1927
проживающему г. Биробиджан ул.на Демурзинской 1925
объявлен Указ Президиума Верховного Совета СССР от 26 ноября 1948 года о том, что я выслелен на спецпоселение навечно, без права возврата к месту прежнего жительства, и за самовольный выезд (попытку) с места обязательного поселения буду осужден на 20 лет каторжных работ.
Мне также объявлено, что за отъезд от работы и нечестное отношение к труду подлежу привлечению к уголовной ответственности по ст. 82 ч. 2 УК РСФСР к лишению свободы сроком на 8 лет ИТЛ.
С постановлением СНК СССР № 35 от 9 января 1945 года «О правовом положении спецпоселенцев я ознакомился и оно мне разъяснено.
Подпись Сторгань
15.05.52 1952.
Подписку отобрал Моя командант
С.И. [Signature]

Тільки після отримання диплома провізора, одруження і зміни прізвища, вона отримала дозвіл на роботу в аптеці м. Біробіджан Хабаровського краю. Софія вийшла заміж за Василя Підгірного (мого батька), який був спочатку вивезений з родиною із Перемишля в Тернопільську область (1945) році, а потім виселений в Сибір (1948). Після смерті тирана Сталіна моїм батькам дозволили повернутися в Україну – постанова Ради міністрів СРСР була прийнята в травні 1956 року. Весь цей час сотні тисяч вивезених українців жили безправно, без жодних документів [3].

Повернувшись на рідну землю потрібно було починати життя від початку. Усе майно обох батьків було конфісковане. Жили на найманих квартирах, будували хату, ростили і виховували дітей. І весь цей час були ворогами для Радянської влади, допоки вона існувала.

Обоє реабілітовані в 1993 році, вже владою вільної держави Україна. Батько, на жаль, помертвно.

За період з 1939 по 1941 рр. із Західної України було депортовано близько 1,2 млн. осіб; це були найстрашніші репресії після періоду колективізації в СРСР. Советська влада репресувала в 3-4 рази більше людей, ніж гітлерівський режим у період німецької окупації [3].

Тому дуже боляче коли зараз ведеться політика повернення і реставрації колишньої влади, возвеличення тирана усіх народів Сталіна, нав'язування

СССР
 Министерство внутренних дел
 Управление МВД по Хабаровскому краю

Видом на жительство служить не может
 (Handwritten: 19/11/1956)

С П Р А В К А № 282

Выдана граждан. Людмирной Софье Васильевне

ДВ. Шоль 1956 г.
 1927 года рожд., урожен. с. Тугаево, Зомогевето р-на
Бововето по национальности Украинка

в том, что он находился на спецпоселении в г. Биробиджане р-не
 Хабаровского края и с ДВ. Шоль 1956 г. из спецпоселения освобожден
 на основании Постановления Совета Министров
СССР от 15 мая 1956 года

Справка выдана для предъявления в Биробиджанская ГОМ (Ром)
 МВД на право получения паспорта на общих основаниях.

Уполн. УМВД по ЕАО
 (Валников) В.В. Шоль

740

Довідка для отримання паспорта

дружби з Росією. На жаль, дуже швидко забувається історія. А сучасна історія війни з Росією, десятки тисяч вбитих українців чимраз звучать тихіше в засобах масової інформації.

Увесь світ засудив злочини фашистів, відбувся Нюрнберзький процес і винні були покарані, показово. Про злочини комуністичного режиму теж багато сказано, написано. Але не відбувся показовий процес над злочинцями, які знущалися і вбивали безневинних. Їх діти, виховані на «подвигах» своїх батьків, ходять поруч з нами. Не відбувся процес засудження злочинів та їх виконавців. Злочинів проти Людяності. На превеликий жаль.

Боротьба добра зі злом триває вічно. Тому не можна заспокоюватися навіть досягнувши благородної мети.

І пам'ятати історію, щоб не повторити помилок минулого...

Література

1. Архівна справа № Р-12885 (Строчан Софії) в Територіальному підрозділі Галузевого державного архіву МВС України у Львівській області.
2. Грошовий Т.А., Яворська А.П., Марків Н.В., Підгірний В.В., Денис А.І. Фармація Тернопілля: минуле й сьогодення. – Тернопіль : ТДМУ, 2017. 420 с.
3. Яворська Лідія Доли репресованих родин фармацевтів. – Ч.ІІ – Київ : АртЕк, 2019. – 412 с.